

CLASSIS ROMANA

- 1 Ōlim cūncta maria tam īnfēsta erant praedōnibus ut
nēmō nāvigāret sine māximō periculō mortis aut servi-
tūtis. Multī nautae et mercātōrēs, mercibus ēreptīs nā-
vibusque submersīs, ā praedōnibus aut interficiēbantur
5 aut in servitūtem abdūcēbantur. Iī sōlī quī magnam
pecūniam solvere potuerant servitūte liberābantur. Ipse
Gāius Iūlius Caesar, cum adulēscēns ex Italiā Rhodum
nāvigāret, ā praedōnibus captus est nec prius liberātus
quam ingēns pretium solvit.
- 10 Nec solum nautae, sed etiam incolae ōrae maritimae
īnsulārumque in metū erant. Nōnnūllae īnsulae ab inco-
līs dēsertae erant, multa oppida maritima ā praedōnibus
capta. Tanta enim erat vīs et audācia eōrum, ut vim
Rōmānōrum contemnentēs etiam portūs Italiae oppug-
15 nārent.

nāvēs longae

cūnctus -a -um = omnis,
tōtus; *pl* = omnēs
īnfēstus -a -um: (locus)
īnfēstus ↔ tūtus
servitūs -ūtis *f* (<servus)
↔ libertās

sub-mergere = mergere
(sub aquam)

liberāre + *abl* = l. ab/ex

incola -ae *m/f* = quī/quae
incolit

(oppidum) capere = ex-
pugnāre
vīs *f*, *acc* vim, *abl* vī
= potestās
audācia -ae *f* < audāx
contemnere = parvī aes-
timāre, nōn timēre

mare Tūscum = mare
Inferum

in-opia -ae *f* ↔ cōpia

crēscere = augēri

cārus -a -um = magni
pretii

populus -ī *m* = cūncti
civēs

classis -is *f* = nāvium
numerus

adversus = contrā

ēgregius -a -um = melior
cēteris, optimus

prae-pōnere (+ *dat*)

proximus -a -um *sup*
(*comp* propior -ius)

< prope; + *dat*: p.
Rōmae

ali-quot *indēcl* = com-
plūrēs (nesciō quot)

vincere vīcis victum
victōria -ae *f* < vincere
gēns gentis *f*

Aegyptiī -ōrum *m pl*

commūnis -e = nōn

ūnius sed omnium

grātus -a -um = quī

placet, optātus

nūntius = quod nūntiātur

minuī coeptum est = mi-
nuī coepit

summus : māximus

vīlis -e ↔ cārus

victor -ōris *m* = quī vīcit

fit = accidit

Quoniam igitur propter vim atque multitudinem
praedōnum nē mare Tūscum quidem tūtum erat, pa-
rum frūmentī ex Siciliā et ex Āfricā Rōmam advehēbā-
tur. Ita māxima inopia frūmentī facta est, quam ob rem
pretium frūmentī semper crēscēbat. Postrēmō, cum 20
iam tam cārum esset frūmentum ac pānis ut multī
pauperēs inopiā cibī necessariū perirent, populus Rōmā-
nus ūnō ōre postulāvit ut ūniversa classis Rōmāna ad-
versus hostēs illōs audācissimōs mitterētur. Ergō
Gnaeus Pompēius, dux ēgregius, classī praepositus est. 25
Quī primum ē marī Tūscō, quod mare proximum Rō-
mae est, et ex Siciliā, insulā Italiae proximā, praedōnēs
pepulit, tum eōs in Āfricam persecūtus est. Dēnique,
aliquot nāvibus in Hispāniam missis, ipse cum classe in
Asiam profectus praedōnēs quōs ibi invēnit brevī tem- 30
pore omnēs vīcit. Hāc victōriā ēgregiā omnēs gentēs, ab
Hispānis ūsque ad Aegyptiōs Iūdaeōsque, commūnī pe-
rīculō liberātae sunt. Simul atque grātus nūntius dē eā
victōriā grātissimā Rōmam pervēnit, pretium frūmentī
minuī coeptum est; victis enim praedōnibus, nautae 35
sine metū per maria, quae omnium gentium commūnia
sunt, nāvigābant. Rōmae igitur ex summā inopiā re-
pente māxima frūmentī cōpia facta est ac pānis tam vīlis
fuit quam antea fuerat — id quod populō Rōmānō grā-
tissimum fuit. Pompēium victōrem cūnctus populus 40
Rōmānus summīs laudibus affēcit.

Ex eō tempore rārō fit ut nāvis praedōnum in marī

Internō appāreat, nam classēs Rōmānae, quae cūncta
 maria percurrunt, nāvēs mercātōriās atque ōram mariti-
 45 mam diligenter tuentur. Mare Internum iterum 'nos-
 trum mare' iūre appellātur ā Rōmānīs. Neque tamen
 classis Rōmāna omnēs nautās quī ubīque nāvigant tuērī
 potest. Adhūc supersunt aliquot praedōnēs maritimī,
 quī tantā audāciā sunt ut nē armīs quidem Rōmānōrum
 50 dēterreantur.

Amīcī nostrī in marī Tūscō nāvigantēs tālēs praedō-
 nēs audācissimōs nāvem suam persequī arbitrantur.
 Cūnctī perturbātī sunt. Etsī nautae omnibus vīribus
 rēmigant, tamen illa nāvis, ventō secundō adiuvante,
 55 magis magisque appropinquat.

Caelum nūbilum suspiciēns gubernātor optat ut ven-
 tus in adversum vertātur. Is enim nautās suōs tam vali-
 dōs esse crēdit ut nūlla alia nāvis rēmīs sōlīs ācta nāvem
 suam cōsequī possit.

II Intereā Lȳdia genua flectit et Deum precātur ut sē
 adiuvet: "Pater noster quī es in caelīs! Fīat voluntās tua!
 Sed liberā nōs ā malō!"

Mēdus autem gladium brevem, quem adhūc sub
 veste occultāvit, ēdūcit et "Equidem" inquit "nōn iner-
 65 mis occīdar. Sī praedōnēs mē armīs petīverint, omnibus
 vīribus repugnābō! Fortēs fortūna adiuvat, ut āiunt."

Tum vērō Lȳdia "Converte gladium tuum" inquit "in
 locum suum! Omnēs enim quī cēperint gladium, gladiō
 perībunt, ut ait Chrīstus."

internus -a -um < intrā;
 mare I. um (intrā fretum
 oceanī) = mare nostrum
 per-currere
 mercātōrius -a -um
 < mercātor
 tuērī = tūtum facere,
 cūstōdire
 iūre : rēctē, vērē
 ubī-que = omnī locō

super-esse = reliquus
 esse
 tantā audāciā esse = tam
 audāx esse

vīrēs -ium *f pl* < vīs
 rēmigare = nāvem rēmīs
 agere
 ad-iuvāre = iuvāre

nūbilus -a -um ↔ se-
 rēnus
 adversus -a -um: (ven-
 tus) a. ↔ secundus
 agere ēgisse āctum

inter-eā = interim
 flectere -xisse -xum
 voluntās -ātis *f* < velle;
 v. tua = quod tū vīs
 [Math. 6.9,10,13]

ē-dūcere
 in-ermis -e ↔ armātus

re-pugnāre = contrā
 pugnāre

[Math. 26.52]

dōnec = dum, tam diū
quam

ab aliquō petere = ali-
quem rogāre

dis-suādēre ↔ persuā-
dēre
neu = nē-ve
re-sistere (+ *dat*) = re-
pugnāre
opus esse + *abl*

prae-ferre: mortem servi-
tūtī p. = morī malle
quam servīre
haud sciō an dixerim
= fortasse dixi
cārus = quī diligitur

grātia -ae *f* = rēs grāta,
beneficium

pecūniae grātiā = ob grā-
tiam pecūniae, pecū-
niae causā
sēstertium = sēstertiōrum

of-ferre ob-tulisse ob-
lātum = sē datūrum
esse dicere/ostendere

red-imere -ēmisce -ēmp-
tum <red- + emere

“Sed tē quoque” inquit Mēdus “gladiō meō dēfen- 70
dam. Nōlō tē ā praedōnibus occīdī spectāre inermis.
Dōnec ego vīvam, nēmō tibi nocēbit!”

Sed Lȳdia, quae Mēdum ut fūrem contemnit, “Nōn ā
tē” inquit, “sed ā Deō auxilium petō. Is sōlus nōs tuērī
potest.” 75

Item gubernātor multīs verbīs Mēdō dissuādēre cōnā-
tur nē gladium ēdūcat neu praedōnibus vī et armīs resis-
tat: “Quid opus est armīs? Tanta est vīs praedōnum ut
nūllō modō iīs resistere possīmus. Neque praedōnēs
nautās inermēs occīdunt, cum eōs magnō pretiō servōs 80
vēndere possint.”

Mēdus: “Iamne oblītus es quid modo dīxeris? Dīxistī
enim ‘tē mortem servitūtī praeferre’.”

Gubernātor: “Haud sciō an ego ita dīxerim, sed pro-
fectō libertās mihi vītā cārīor est. Nihil libertātī prae- 85
ferō. Quam ob rem omnem pecūniam meam praedōni-
bus dabō, sī libertātem mihi reddent. Hanc grātiam
sōlam ab iīs petam.”

Mēdus: “Certē praedōnēs pecūniam tibi ēripiant, sed
fēlīx eris sī pecūniae grātiā vītae tuae parcent.” 90

Gubernātor: “Sī necesse erit, decem mīlia sēstertium
praedōnibus offerre possum. Quod ipse nōn possideō
amīcī meī prō mē solvent.”

Mēdus: “Ergō nūlla spēs est mihi, quī nec ipse pecū-
niam habeō nec amīcum tam pecūniōsum, ut mē ē ser- 95
vitūte redimere possit aut velit.”

Tum mercātor “Mihi quidem” inquit “multī sunt
amīcī pecūniōsī, sed valdē dubitō num pecūniā suā mē
redimere velint. Fortūnā adversā amīcīs fidendum nōn
100 est! Namque amīcī, quōs in rēbus secundīs multōs ha-
bēre vidēmur, temporibus adversīs nōbīs dēsunt. Duōs
versūs reminiscor ē carmine quod dē hāc rē scripsit
poēta quīdam:

Dōnec eris fēlix, multōs numerābis amīcōs.

105 *Tempora sī fuerint nūbila, sōlus eris!”*

Gubernātor: “Nesciō quī poēta ista scripserit. Tūne
nōmen eius meministī?”

Mercātor: “Illōs versūs scripsit Ovidius, poēta ēgre-
gius, nisi memoria mē fallit. Quī ipse, cum fortūnā ad-
110 versā premeretur, ab amīcīs suīs dēsertus erat.”

Gubernātor: “Nōn vērū est quod dixit Ovidius.
Nam etsī rāra est vēra amīcītia ac fidēs, nōn omnēs
amīcī sunt falsī seu infidī. Multō melius Ennius poēta:

Amīcus certus in rē incertā cernitur.

115 Certus ac vērū amīcus est quī numquam amīcō suō
deest seu secunda seu adversa fortūna est. Mihi vērō
multī sunt tālēs amīcī, quī semper mihi aderunt in rē-
bus adversīs, seu pecūniā seu aliā rē mihi opus erit. Ipse
enim saepe amīcīs meīs affuī, nēmō amīcus umquam
120 frūstrā auxilium ā mē petīvit. Ergō omnēs mihi grātī
sunt prō beneficiīs.”

Mercātor: “Aliud est grātiam habēre, aliud grātiam
referre. Nōn omnēs quī tibi prō beneficiīs grātiās agunt,

velle, *conī praes*:
velim velimus
velis velitis
velit velint
adversa fortūna = mala
fortuna

de-esse (+ *dat*) = auxi-
lium nōn ferre
re-miniscī ↔ oblīviscī

poēta -ae *m/f* = quī/quae
carmina scribit
(multōs) numerāre: ha-
bēre
nūbila : adversa
[Ovidius: *Tristia* I.9.5-6]

meminisse (*perf*) =
memoriā tenēre
(↔ oblītus esse)

premere : malā rē
afficere

amīcītia -ae *f* < amīcus
fidēs = animus fidus
seu = sive

(amīcus) certus : fidus

ad-esse (+ *dat*) = auxi-
lium ferre (↔ deesse)

ad-esse af-fuisse (< ad-
fuisse)
mihi grātus = quī mihi
bene vult prō beneficiō;
g. esse = grātiam (: ani-
mum grātum) habēre
grātiam re-ferre = g. am
prō grātiā reddere
grātiās agere = dicere
'sē grātiam habēre'

meminisse + *gen/acc.*: m.
hominis, m. rei/rem

ali-quandō = aliquō tem-
pore (nesciō quandō)

nē quis = nē aliquis,
nē quisquam

pīrāta -ae m = praedō
maritimus

mūtuus -a -um: pecūnia
mūtua = pecūnia quae
reddenda est
condiciō -ōnis f = lēx
inter duōs statūta
diēs f = tempus statūtum

ipsi postea, si opus fuerit, gratiam tibi referent. Facile
est gratias agere pro beneficiis, nec vero quidquam dif- 125
ficilius esse videtur quam beneficiorum meminisse."

Gubernator: "Sed ego ipse soleo amicis meis gratiam
referre. Numquam beneficii oblitus sum, semper pecu-
niam acceptam reddidi."

Hic Medus "Ergo" inquit "melior es amicus quam ille III
quem ego aliquando e servitute redemi."

Gubernator: "Miror unde pecuniam sumpseris ut
alios redimeres, cum te ipse redimere non possis."

Lydia: "Ego miror cur id mihi non narraveris."

Medus: "Nihil cuiquam narravi de ea re, ne quis me 135
gloriosum existimaret. Sed quoniam omnes me quasi
servum scelestum contemnit, narrabo vobis breviter
quomodo amicum e servitute redemerim atque ipse ob
eam gratiam servus factus sim:

"Cum homo liber Athenis viverem, a quodam amico 140
epistulam accipi qua ille mihi nuntiavit 'se a piratis cap-
tum esse' ac me per amicitiam nostram oravit ut se e
servitute redimerem magnum pretium solvendō. Cum
autem tantum pecuniae non haberem, necesse fuit pe-
cuniam mutuam sumere. Ergo virum divitem adi, qui 145
mihi omnem pecuniam mutuam dedit hac condicione,
ut anno post ad certam diem omnia sibi redderentur.
Pecunia soluta, amicus meus a piratis liberatus gratias
mihi egit pro beneficio, ac simul mihi promisit 'se intra
annum omnem pecuniam redditurum esse' — sed anno 150

post nē assem quidem ab eō accēperam! Diē ad solven-
 dum cōstitutā, cum pecūniam dēbitam solvere nōn
 possem, homō ille dīves mē in carcerem mīsīt et aliquot
 diēbus post servum vēndidit. — Sed nesciō cūr hoc
 155 vōbīs nārrāverim, nec enim sine māximō dolōre eius
 temporis reminīscor cum in patriā liber inter cīvēs libe-
 rōs versārer. Utinam aliquandō liber patriam videam!
 Sed frūstrā hoc optō, nam iam illi pīrātae eam spem
 mihi ēripiēt, idque eōdem diē quō ab amīcā meā dēser-
 160 tus sum!” Hoc dīcēns Mēdus ānulum quem Lȳdia ab-
 icere voluit prae sē fert.

Gubernātor: “Nē dēspērāveris! Fortasse ānulō istō
 aureō tē redimere poteris. Namque avārī atque aurī cu-
 pidī sunt omnēs pīrātae. Magna est vīs aurī.”

165 Mēdus ānulum parvum aspiciēns “Putāsne” inquit
 “mē tam parvī aestimārī ā pīrātīs?”

Gubernātor: “Nōn omnēs hominēs parī pretiō aesti-
 mantur. Scīsne quantum pīrātae ā Iūliō Caesare captō
 postulāverint? Vīgintī talenta postulāvērunt, id est
 170 prope quīngenta mīlia sēstertium. At Caesar, vir super-
 bus, cum id parum esse cēnsēret, quīnquāgintā talenta
 pīrātīs obtulit, simul vērō supplicium iīs minātus est!
 Tum praedōnibus quasi servīs suīs imperāvit ut tacē-
 rent neu somnum suum turbārent — ita Caesar praedō-
 175 nēs contemnēbat, cum in eōrum potestāte esset. Ubi
 primum redēptus est, ipse nāvēs armāvit et captōs
 praedōnēs in crucem tollī iussit.”

cōn-stituere = statuere

reminīscī + *gen/acc*: r.
 hominīs, r. rei/rem
 utinam (+ *con*) = optō
 ut

prae sē ferre = ante sē
 tenēre, ostendere
 nē dēspērāveris! = nōlī
 dēspērāre!

talentum -ī n (pecūnia
 Graeca) = XXIV mīlia
 sēstertium
 superbus -a -um = quī
 aliōs contemnit

minārī (+ *dat*) = poenam
 prōmittere

cum... esset : quam-
 quam ... erat
 ubi primum + *perf*
 = cum primum
 armāre = armīs parāre

utinam nē = optō nē

nē abiēceris! = nōlī
abicere!

meā grātiā = meā causā

hōc nihil grātius = nihil
grātius quam hocnāvis longa = nāvis ar-
māta (ē classe Rōmānā)
nē timueritis! = nōlīte
timēre!dē-sistere = dēsistere
tollere sus-tulisse
sub-lātum

Mēdus: "Nōn sum tam superbus ut mē cum Caesare comparandum esse putem. Utinam nē pīrātae mē ut servum fugitīvum occīdant! Vērūm hōc ānulō sī quis 180 servārī potest, nōn ego, sed amīca mea servanda est. Ecce ānulum reddō tibi, Lȳdia. Nē eum abiēceris! Utinam ille ānulus vītā tuā servet!"

Lȳdia ānulum oblātum accipit et "Grātiās tibi agō" inquit, "sed quōmodo tua vīta servābitur?" 185

"Id nōn cūrō" inquit Mēdus, "nec enim mortem metuō, sī tē salvam esse sciō."

Tum Lȳdia "Ō Mēde!" inquit, "Nunc dēmum intellegō mē tibi vītā cārīōrem esse. Ignōsce mihi quod tē accūsāvī! Omnia meā grātiā fēcistī. Quōmodo tibi grā- 190 tiam referam?"

Mēdus: "Nihil rogō, nisi ut mē amēs ita ut mē amābās. Hōc nihil grātius mihi fierī potest."

Lȳdia nihil respondet, sed Mēdum complectitur atque ōsculātur. Quid verbīs opus est? 195

Intereā gubernātor in mare prōspicit et "Quid hoc?" inquit, "Aliae nāvēs illam sequuntur. Tot nāvēs praedōnēs nōn habent. Nāvēs longae sunt, quae mare percurrunt, ut nōs ā pīrātīs tueantur. Nē timueritis, amīcī!"

Mercātor: "Sed cūr illae nōs persequuntur?" 200

Gubernātor: "Quia tamquam praedōnēs ab iīs fugimus. Rēmōs tollite, nautae!"

Nautae statim rēmigāre dēsistunt ac rēmīs sublātīs nāvēs longās salūtant. Classis celeriter appropinquat.

205 Iam milites armati in nave proxima cernuntur. Lydia magna cum laetitia classem appropinquantem spectat, sed Medus etiamnunc perterritus esse videtur.

etiam-nunc = adhuc

“Nonne laetaris, Mede” inquit Lydia, “quod nos omnes e communi periculo servati sumus?”

210 Medus: “Laetor sane quod vos servati estis; sed ego milites aequae timeo atque piratas. Ne oblita sis me servum fugitivum esse. Timeo ne milites me captum Romam abducant, ut coram populo ad bestias mittar in amphitheatro. Hoc dominus mihi minari solebat.”

ne oblita sis! = noli oblivisci!

215 “Ne timueris!” inquit Lydia, “Milites ignorant qui homo sis et quid antea feceris. Iam nemmo nos prohibebit simul in patriam nostram communem redire.”

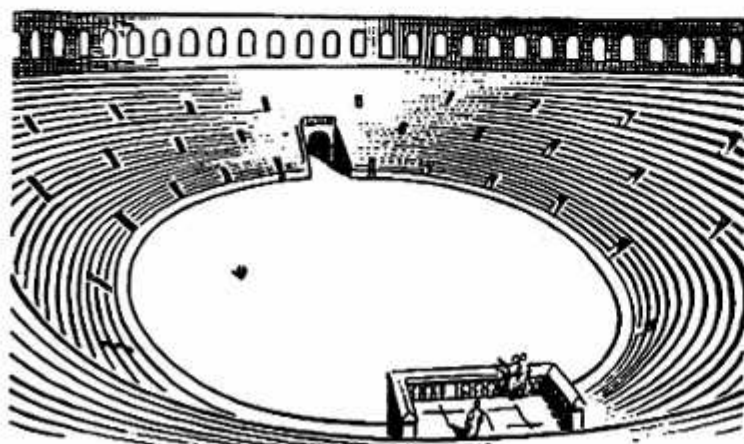
amphitheatrum -i n

ne timueris! = noli timere!

Interea nave longae tam prope venerunt ut milites cognoscant navem mercatoriam esse. Itaque persequi
220 desistunt atque cursum ad orientem flectunt. Brevis cuncta classis e conspectu abit.

cursum -us m < currere

— Hic amicos nostros in medio cursu relinquimus. Utinam salvi in Graeciam perveniant! Omnia bona iis optamus.

amphitheatrum

GRAMMATICA LATINA

225

Coniunctivus

Tempus perfectum

[A] Activum.

laudāverit

-erit

[1] recitāv|eri|m
 recitāv|eri|s
 recitāv|eri|t
 recitāv|eri|mus
 recitāv|eri|tis
 recitāv|eri|nt

[2] pārū|eri|m
 pārū|eri|s
 pārū|eri|t
 pārū|eri|mus
 pārū|eri|tis
 pārū|eri|nt

[3] scrīps|eri|m
 scrīps|eri|s
 scrīps|eri|t
 scrīps|eri|mus
 scrīps|eri|tis
 scrīps|eri|nt

[4] audīv|eri|m
 audīv|eri|s
 audīv|eri|t
 audīv|eri|mus
 audīv|eri|tis
 audīv|eri|nt

fu|eri|m   fu|eri|mus
 fu|eri|s   fu|eri|tis
 fu|eri|t   fu|eri|nt

nē dubitāveris! = nōlī
 dubitāre!

nē dubitāveritis! =
 nōlite dubitāre!

-eri|m   -eri|mus

-eri|s   -eri|tis

-eri|t   -eri|nt

Iūlius dubitat num magister Mārcum laudāverit.

'Laudāverit' est coniunctivus temporis praeteriti perfecti. 230
 Coniunctivus perfecti dēsinat in -erit (pers. III sing.), quod ad
 infinitivum perfecti sine -isse adicitur.

Exempla: [1] recitāv|erit; [2] pārū|erit; [3] scrīps|erit; [4]
 audīv|erit.

Pater filium interrogat 'num bonus discipulus fuerit: num 235
 magistrō pārūerit, attentē audīverit, rēctē scrīpserit et pulchrē
 recitāverit.'

Pater: "Audīsne? Interrogō tē 'num bonus discipulus fue-
 ris, num magistrō pārūeris, attentē audīveris, rēctē scrīpseris et
 pulchrē recitāveris'." Filius: "Iam tibi dixi 'mē industrium 240
 fuisse.' Quārē igitur mē interrogās 'num bonus discipulus
 fuerim, num magistrō pārūerim, attentē audīverim, rēctē scrīp-
 serim et pulchrē recitāverim'? Crēde mihi! Nē dubitāveris dē
 verbīs meis!"

Parentēs filiōs interrogant 'num bonī discipulī fuerint: num 245
 magistrō pārūerint, attentē audīverint, rēctē scrīpserint et pul-
 chrē recitāverint.'

Parentēs: "Audītisne? Interrogāmus vōs 'num bonī disci-
 pulī fueritis, num magistrō pārūeritis, attentē audīveritis, rēctē
 scrīpseritis et pulchrē recitāveritis'." Filiī: "Iam vōbīs diximus 250
 'nōs industriōs fuisse.' Quārē igitur nōs interrogātis 'num
 bonī discipulī fuerimus, num magistrō pārūerimus, attentē
 audīverimus, rēctē scrīpserimus et pulchrē recitāverimus'? Crē-
 dite nōbīs! Nē dubitāveritis dē verbīs nostrīs!"

Singulāris   Plūrālis

255

Persōna prīma   -erim   -erimus

Persōna secunda   -eris   -eritis

Persōna tertia   -erit   -erint

[B] Passivum.

260 Pater dubitat num filius ā magistrō laudātus sit.

Pater: "Tūne ā magistrō laudātus es?" Filius: "Nesciō num laudātus sim!" Pater: "Quōmodo nescīs num laudātus sīs ā magistrō?" Filius: "Nesciō quid ab eō dictum sit, nam in lūdō dormīvī!"

265 Pater dubitat num filiī ā magistrō laudātī sint.

Pater: "Vōsne ā magistrō laudātī estis?" Filiī: "Nescīmus num laudātī sīmus!" Pater: "Quōmodo nescītis num laudātī sītis?" Filiī: "Nescīmus quid magister dīxerit, nam in lūdō dormīvimus!"

	<i>Singulāris</i>	<i>Plūrālis</i>
<i>Persōna prima</i>	laudātus sim	laudātī sīmus
<i>Persōna secunda</i>	laudātus sīs	laudātī sītis
<i>Persōna tertia</i>	laudātus sit	laudātī sint

laudāt	us sim
laudāt	us sīs
laudāt	us sit
laudāt	ī sīmus
laudāt	ī sītis
laudāt	ī sint

-tus	sim	-tī	sīmus
-ta	sīs	-tae	sītis
	sit		sint
-tum	sit	-ta	sint

PENSVM A

Dominus dubitat num pāstor ovēs bene cūrāv-. Dominus: "Dīc mihi, pāstor, utrum in campō dormīv- an vigilāv-." Pāstor: "Mīror cūr mē interrogēs utrum dormīv- an vigilāv-. Semper officium meum faciō." Dominus: "Ergō dīc mihi cūr herī ovis ē grege aberrāv- ac paene ā lupō capta s-." Pāstor mīrātur unde dominus hoc audīv-.

Iūlius servōs interrogat num Mēdum vīd-. Servī: "Nescīmus quō fūg-, ut tibi dīximus. Cūr nōs interrogās num eum vīd-?" Iūlius: "Id interrogō, quia dubitō vērūne dīx-!"

Verba: vincere -isse -um; agere -isse -um; flectere -isse -um; offerre -isse -um; redimere -isse -um; tollere -isse -um; adesse -isse.

PENSVM B

Priusquam Pompēius, dux — [= optimus], — Rōmānae praepositus est, — [= omnia] maria — erant praedōnibus, quī Rōmānōs ita — ut etiam portūs Italiae oppugnārent. Tanta erat — praedōnum ut nēmō iīs — posset. Nēmō sine metū

Vocābula nova:

servitūs
incola
vīs
vīrēs
audācia
inopia
populus
classis
victōria
gēns
victor
vīrēs
voluntās
grātia
poēta
amīcitia
pīrāta
condiciō
talentum
amphitheātrum
cursus
cūctus
infestus
cārus
ēgregius
proximus
commūnis

grātus
vīlis
internus
mercātōrius
nūbilus
adversus
inermis
mūtuus
superbus
submergere
contemnere
praepōnere
percurrere
tuērī
rēmigāre
adiuvāre
flectere
ēdūcere
repugnāre
dissuādēre
praeferre
offerre
redimere
reminīscī
meminisse
referre
minārī
armāre
dēsistere
aliquot
ubique
aliquandō
intereā
etiamnunc
dōnec
neu
seu
utinam

mortis aut — nāvigābat. — [= complūrēs] īnsulae ab — relinquēbantur. Rōmae frūmentum tam — erat ut multī pauperēs fame (= — cibī) perīrent.

Pīrātae, quī — [= aliquō tempore] Caesarem cēperant, XX talenta — [= sīve] D mīlia sēstertium ab eō postulāvērunt, sed Caesar, vir —, L talenta iīs —. Tantō pretiō Caesar — est.

Omnēs amīcī prō beneficiīs — agunt, sed paucī postea — referre volunt. Vēra — rāra est. Difficile est beneficiōrum —. Fortēs fortūna —.

PENSVM C

Cūr Pompēius classī Rōmānae praepositus est?

Cūr amīcī nostrī ab alterā nāve fugiunt?

Utrum ventus secundus an adversus est?

Quantum gubernātor pīrātīs offerre potest?

Num ipse tantum pecūniae possidet?

Quandō vērus amīcus cognōscitur?

Quōmodo Mēdus servus factus est?

Cūr Mēdus adhūc nihil nārrāvit de eā rē?

Suntne praedōnēs quī eōs persequuntur?

Cūr Mēdus etiamnunc perterritus est?

Quō nāvēs longae cursum flectunt?